

Яценко Таміла Олексіївна,

*доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури*

Інституту педагогіки НАПН України;

Слижук Олеся Алімівна,

*кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури*

Інституту педагогіки НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРИ

В умовах дистанційного навчання літератури в закладах загальної середньої освіти фахові вміння вчителя-словесника використовувати *цифрові сервіси* та *онлайн-інструменти* урізноманітнює освітній процес, створює можливості для розвитку творчої активності учнів, формування навичок добирати навчальну інформацію з різних інформаційних джерел, застосовувати медіаресурси для залучення контекстуальних зв'язків. Найчастіше використовуються сервіси для створення «хмаринки слів» (*Word It Out, Word Cloud Generation, Word Art, AnswerGarden* тощо), ментальних мап (*XMind, FreeMind, iMindMap, MindJet Mindmanager, Edrow Mind Map, Visual Mind* тощо), *інтерактивних плакатів* (*Thinglink, Glogster EDU, H5P* тощо), коміксів (*Bitstrips, Canva, Write Comics, Pixton, StoryboardThat* тощо). Зазвичай розповіді про письменників супроводжуються презентаціями, слайди яких повинні містити максимум ілюстрацій і мінімум текстової інформації як пояснення до візуального матеріалу. Окремі слайди можуть бути доповнені гіперпокликаннями на відео та аудіоматеріали, що розміщені на освітніх платформах, та надіслані учням через захищені канали зв'язку або саме в тому онлайн-сервісі, який учителі використовують для навчання, – *Google classroom* чи *Classtime*. Такі презентації сприятимуть повторенню й узагальненню

вивченого, глибокому осмисленню творчого доробку письменників, розумінню ідейно-тематичного та художнього значення творів.

Під час онлайн-уроків учителі-словесники можуть урізноманітнити освітній процес за допомогою завдань, що передбачають створення чатів або постерів у додатках *Canva PlayBuzz*, *Miro*, *Jamboard*; здійснення віртуальних мандрівок у музеї; аналіз фото, документів, пізнавальних текстів, розміщених на віртуальних дошках *Jamboard*, *Padlet*; участь в онлайн-опитуваннях, тестуваннях, змодельованих за допомогою *Google Forms*, *Online Test Pad*, *Poll everywhere* тощо.

В умовах дистанційного навчання актуалізується проблема формування ключової інформаційно-комунікаційної компетентності учнів, що «передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності» [1]. Широкі можливості для її послідовного формування мають нові підручники шкільного курсу літератури – «Українська література. 5 клас» та «Література (українська та зарубіжна)» (гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», наказ МОН України № 140 від 8 лютого 2022 р.), що підготовлені в Інституті педагогіки НАПН України [2; 3].

У процесі опрацювання програмових навчальних тем залучено різноманітні цифрові додатки. Вони дають змогу школярам отримати допоміжну інформацію задля глибокого засвоєння програмового матеріалу через сканування QR-кодів, застосування цифрових сервісів *Word It Out*, *Write Comics*. Наприклад, для переконливішої мотивації учнів ознайомитись із казкою Лесі Українки «Лелія» запропоновано пропедевтичне завдання: «У казці, з якою ти зараз ознайомився, діють незвичайні персонажі. Хто вони? Згадайся, прочитавши заголовок твору. Свої передбачення оформи у вигляді «хмари слів»: намалюй або ж скористайся цифровим сервісом *Word It Out* тощо» [2, с. 46]. Під час вивчення казки О. Іваненко «Цвітарінь» «У колі

мистецтв» учням рекомендовано завдання: «Зіскануй QR-код і послухай мелодію «Жайворонок» у виконанні гранд-оркестру Поля Морія. Які кольори, образи ти уявляв/уявляла, слухаючи цю мелодію? Які світлини із відеоряду цього кліпу тобі сподобалися найбільше? Якими із них можна було б проілюструвати казку О. Іваненко «Цвітарінь?»» [2, с. 142].

У процесі вивчення арабської народної казки «Аладдін» зі збірки «Тисяча і одна ніч» на уроках інтегрованого курсу учням запропоновано завдання пізнавально-пошукового характеру: «У наші дні у більшості країн світу для позначення тисячі часто використовується лише одна літера «к». Зрозуміти сенс такого позначення легко на прикладі запису 4к, що позначає можливості монітора. Якщо ти розумієшся на комп'ютерах, то знаєш, характеристика 4к вказує приблизно на 4 тисячі пікселів по горизонталі. Якщо тебе зацікавила ця інформація, дізнайся про походження такого позначення числа 1000» [3, с. 43].

У методичному апараті підручників передбачено завдання для формування в п'ятикласників умінь застосувати здобуту з тексту інформацію для практичного розв'язання проблем. Наприклад, у рубриці «Читай і досліджуй!» подано завдання: «Зіскануй QR-код і переглянь буктрейлери (так називають відеоролики за мотивами книжки або кліпи за книжкою) до збірки «Лісові казки». Що нового з них ти довідався/довідалася про цю книжку? Чи доводилося тобі рятувати пташеня? Зіскануй QR-код і прочитай поради «Я знайшов пташеня! Що робити?». Що корисного ти дізнався/ дізналася про поведження із пташенятами?» [2, с. 149].

Вагомим дидактичним засобом для організації навчання української літератури та інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної) в 5 класі є цифрові додатки до підручників української літератури (<http://inform1.yakistosviti.com.ua/ukrainska-literatura/5-klas>); та інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної) (<http://inform1.yakistosviti.com.ua/intehrovanyi-kurs-literatur-ukrainska-i-zarubizhna/5-klas>), скористатися яким учні можуть як під час уроку, так і в процесі самостійної роботи з навчальною книгою.

Цифрові додатки містять повні тексти великих за обсягом художніх творів, уривки яких подано в підручнику, аудіозаписи літературних творів для самостійного прослуховування, музичні композиції як один із різновидів мистецького контексту художніх творів, а також додатковий матеріал, рекомендований у рубриці «Читацьке дозвілля». Зміст цієї рубрики спрямовує юних читачів до перегляду екранізацій літературних творів, прослуховування музичних композицій, віртуального відвідування музеїв, картинних галерей тощо. Такий вид діяльності не лише сприятиме організації дозвілля школярів, а є одним із варіантів поглиблення осмисленого розуміння художніх творів, що вивчаються текстуально.

Окремо до підручників на загальнодоступній освітній платформі виділено цифрові ресурси для вчителів-словесників – модельні навчальні програми з української літератури та інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної), календарне планування до них, зошити для формувального оцінювання, методичні посібники до підручників.

Отже, змістове наповнення нових чинних підручників шкільного курсу літератури і цифрові додатки до них засвідчують реалізацію інноваційних підходів до вивчення літератури в реаліях дистанційного навчання.

Список використаної літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886
2. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А. Українська література: підруч. для 5 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта». Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/0061919638390f0c06f9f>
3. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Тригуб І. А., Слижук О. А. Література (українська та зарубіжна): підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. Ч. 1.; Ч. 2. Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/006191963936270152108>